

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 9 november 2017

Mål nr

B 3492-17

PARTER

I

Klagande

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

Motpart

RM

Ombud och offentlig försvarare: GH

II

Klagande

1. RM

Ombud och offentlig försvarare: Advokat GH

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Grovt narkotikabrott

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2017-06-21 i mål B 2940-17

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

GH ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av RM i Högsta domstolen med 52 573 kr. Av beloppet avser 29 524 kr arbete, 11 070 kr tidsspillan, 1 464 kr, rätt räknat, utlägg, och 10 515 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen ska döma RM för synnerligen grovt narkotikabrott och – oavsett brottets rubricering – skärpa straffet.

RM har yrkat att Högsta domstolen, i enlighet med hans erkännande, ska bedöma gärningen som narkotikabrott av normalgraden och bestämma påföljden i första hand till skyddstillsyn med särskild behandlingsplan och i andra hand till ett väsentligt kortare fängelsestraff. Han har vidare yrkat att straffet under alla förhållanden ska lindras. Slutligen har han yrkat att Högsta domstolen ska upphäva förordnandet att förverka de kontanter och guldsmucken som har tagits i beslag.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 2.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. RM åtalades för att under perioden den 1 - 28 juli 2016 ha bedrivit organiserad handel med kokain och cannabis. Tingsrätten dömde honom för synnerligen grovt narkotikabrott och ansåg att straffvärdet motsvarade fängelse i sju år. Hovrätten har ansett att brottet var att bedöma som grovt och att straffvärdet motsvarar fängelse i fem år och sex månader.
2. Högsta domstolen har, med utgångspunkt från vad hovrätten funnit utrett om gärningen, meddelat prövningstillstånd i frågorna om brottsrubricering och påföljd.
3. Bl.a. följande är utrett. RM har under den tid åtalet omfattar olovligen innehaft, förpackat och överlåtit cannabis och kokain samt förmått andra att förvara och överlåta narkotika. Han har haft en central och bestämmande roll i verksamheten. Verksamheten har involverat ytterligare tre personer. Den fysiska hanteringen av de angivna överlåtelserna har skett bl.a. genom att två av de medtilltalade vid sidan av sitt arbete under Rinkebygrillens öppethållande lämnat över narkotika och tagit emot betalning för den. Kokain och cannabis samt pengar från försäljningarna har förvarats bl.a. i grillen.
4. Försäljning har under perioden ägt rum vid 21 tillfällen varav två, som avsett 60 gram kokain respektive drygt 700 gram cannabis, har skett till andra narkotikaförsäljare. Verksamheten avbröts genom polisens ingripande den 28 juli 2016.
5. Vidare är det utrett att RMs hantering har avsett drygt 1 kg kokain och drygt 700 gram cannabis. Tillsammans med det kokain som vid polisens ingripande förvarades hos honom och en medtilltalad (sammantaget cirka 928

gram) förvarades även fenacetin, ett ämne som kan användas för att späda ut kokain. Domstolarna har funnit det utrett att avsikten var att kokainet, som enligt den tekniska utredningen hade en förhållandevis hög halt aktiv substans, skulle spädas ut före försäljning.

6. Målet i Högsta domstolen gäller dels om den brottsliga gärningen ska rubriceras som grovt narkotikabrott eller synnerligen grovt narkotikabrott, dels brottets straffvärde.

Lagregleringen m.m.

7. Bestämmelserna om grovt narkotikabrott finns i 3 § första stycket narkotikastrafflagen (1968:64). Vid bedömningen av om ett narkotikabrott är grovt ska det särskilt beaktas om brottet har

- (i) utgjort ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt,
- (ii) avsett en särskilt stor mängd narkotika eller
- (iii) annars varit av särskilt farlig eller hänsynslös art.

8. Synnerligen grovt narkotikabrott regleras i paragrafens andra stycke. Det ska vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt särskilt beaktas om brottet har

- (i) utgjort ett led i en verksamhet som utövats i organiserad form i syfte att i stor omfattning bedriva handel med narkotika,
- (ii) avsett en synnerligen stor mängd narkotika eller
- (iii) annars varit av synnerligen farlig eller hänsynslös art.

9. Brottsrubriceringen synnerligen grovt narkotikabrott infördes genom en ändring i narkotikastrafflagen som trädde i kraft den 1 juli 2016 (SFS 2016:488). Straffskalan för det synnerligen grova brottet är fängelse i lägst sex

och högst tio år. Straffskalan för grovt narkotikabrott ändrades samtidigt till fängelse i lägst två och högst sju år.

10. Avsikten med att införa den nya brottsbeteckningen var inte att generellt påverka straffnivåerna för narkotikabrott, utan att skärpa straffen för gärningar som avsett hantering av synnerligen stora mängder narkotika. Enligt propositionen innebär Högsta domstolens omlagda praxis för påföljdsbestämning i narkotikamål en nyanserad syn på straffvärdet, vilket innebär att straffmätningen blir mindre mekanisk och mer kommer att likna den som sker vid andra typer av brott. Det framhölls emellertid att vissa avgöranden i narkotikamål mellan 2011 och 2013 har uppfattats som att Högsta domstolen satt upp straffvärdemässiga tak för den betydelse som mängden narkotika kan ges inom ramen för en helhetsbedömning. Det har, efter vad som också sägs i propositionen, lett till att det i praktiken finns en särskild straffskala med ett visst maximistraff inbyggt i skalan för de grova narkotikabrotten. (Se prop. 2015/16:111 s. 12, 19 och 26.)

11. I motiven till ändringen anges att det inte är lämpligt att sätta upp en gräns för när sorten och mängden narkotika inte längre kan och får beaktas som en straffvärdepåverkande påföljd. Sådana straffvärdemässiga tak sägs i praktiken motverka den större nyansering vid straffmätningen som Högsta domstolens praxis har medfört. Utgångspunkten ska därför vara att sort- och mängdfaktorn tillåts få genomslag även på de högre straffnivåerna. (Se a. prop. s. 19.) Som en av omständigheterna vid helhetsbedömningen av brottet ska därför särskilt beaktas om det har avsett en synnerligen stor mängd narkotika. Motsvarande lydelse avseende grovt brott – att gärningen avsett en särskilt stor mängd narkotika – behövs.

12. Även de ytterligare kvalifikationsgrunder som särskilt ska beaktas vid helhetsbedömningen av om ett narkotikabrott är synnerligen grovt är av samma slag som kvalifikationsgrunderna för grovt narkotikabrott, jfr p. 7 och

8 (i) och (iii). Det är alltså fråga om ett krav på en än högre grad av farlighet eller hänsynslöshet, för att brottet ska betraktas som synnerligen grovt.

13. Lagstiftningen om synnerligen grovt narkotikabrott syftar alltså till att mängden narkotika – tillsammans med övriga omständigheter – ska få betydelse vid bedömningen också av de allvarligaste narkotikabrotten. Vid den samlade bedömningen kan de olika kvalifikationsgrunderna samspela. Exempelvis kan en synnerligen stor mängd narkotika av farlig art medföra att brottet betraktas som synnerligen grovt även om graden av farlighet är lägre när det gäller hur verksamheten har bedrivits. Lagstiftarens avsikt återspeglas även i hur lagtexten har utformats.

Rubriceringen och straffvärdet i detta fall

14. Riksåklagaren har gjort gällande att även om den narkotika som RM har hanterat inte redan på grund av mängden kan anses utgöra ett synnerligen grovt brott, så medför mängden tillsammans med övriga omständigheter att brottet är att bedöma som ett sådant.

15. Mängden kokain – drygt ett kilo – får anses vara en särskilt stor mängd narkotika, men inte synnerligen stor, och den mängd cannabis som omfattas av åtalet är av underordnad betydelse för bedömningen av brottets rubricering.

16. RM har haft ett bestämmande inflytande över i vart fall den del av verksamheten som har avsett två av de tilltalades hantering och försäljning av narkotika i Rinkebygrillens lokaler, förvaringen av narkotikan samt hanteringen av intäkterna. Hur narkotikan har införskaffats är inte utrett.

17. Verksamheten har bedrivits i en relativt stor omfattning och har varit ägnad att ge vinst. Den har haft en viss grad av organisation med en tydlig rollfördelning mellan de tilltalade. Den har visserligen pågått bara en kortare

tid. Mot bakgrund av den betydande mängd narkotika som har tagits i beslag och RMs köp av flera telefoner med krypteringsfunktion står det dock klart att verksamheten har varit avsedd att fortsätta; den avbröts enbart till följd av polisens ingripande. Det måste samtidigt tas hänsyn till att handeln och hanteringen av narkotika har varit lokalt begränsad och involverat endast ett mindre antal personer. Verksamheten kan mot den bakgrunden inte betecknas som ett led i en särskilt kvalificerad form av organiserad brottslighet.

18. Efter polisens ingripande avstannade, eller förflyttades, den relativt öppna narkotikahandeln från Rinkebygrillen och området kring den. En omständighet som medför att brottsligheten bör betraktas som särskilt allvarlig är att grillen, som ligger i direkt anslutning till Rinkeby centrum, har använts som en central för hantering av narkotika och pengar. Det har bidragit till att i viss utsträckning normalisera en illegal narkotikahandling i ett område tillgängligt för alla och envar. Försäljningsmetoden framstår emellertid inte som särskilt effektiv eller hänsynslös.

19. En samlad bedömning av omständigheterna leder till slutsatsen att det har varit fråga om en mycket allvarlig narkotikabrottslighet men att den inte kan kvalificeras som ett synnerligen grovt brott. Brottet ska rubriceras som grovt narkotikabrott.

20. I 29 kap. 2 § brottsbalken finns bestämmelser om försvårande omständigheter och i 3 § om förmildrande omständigheter. Några sådana omständigheter har inte framkommit.

21. Straffvärdet av det grova narkotikabrottet ligger i den övre delen av straffskalan. Högsta domstolen ansluter sig till hovrättens bedömning att brottet har ett straffvärde som motsvarar fängelse i fem år och sex månader.

Påföljd

22. Högsta domstolen gör inte någon annan bedömning än hovrätten när det gäller påföljd. Påföljden ska, med beaktande av att RM har varit häktad med restriktioner, bestämmas till fängelse i fem år och fyra månader.

23. Hovrättens domslut ska alltså fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Kerstin Calissendorff (referent), Svante O. Johansson, Sten Andersson och Stefan Johansson
Föredragande justitiesekreterare: Karl Axel Öberg